

334

N u o r a š a s

Baudž. byla Nr.2-19 "s" 1971 m.

N U O S P R E N D I S

Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos Vardu

1971 m. gruodžio mėn. 17 d.

Vilniaus mieste

Lietuvos TSR Aukščiausioje Teisme Teisminė baudžiamųjų bylų kolegija, susidedanti iš pirmininkaujančiojo Teismo nario J.MISIŪNO,
ir liaudies tarėjų L.GRIGALAVIČIENĖS, S.SAUGENO,
sekretoriaujant A.JOTIKAITI, dalyvaujant LTSR prokuroro p.d. J.BAKUČIONIUI,
gynėjui G.GAVRONSKIUI,

uždavame teismo posėdyje išnagrinėjo baudžiamąją bylą, kurioje L A U G Ė Jonas, Keste s., gimęs 1917 m. spalio 18 d., Rokiškio r., Lašų km., lietuvis, baigęs aukštąjį mokslą, nepartinis, vedęs, turi du nepilnamečius vaikus neteistas, dirbo Biržų r. II vidurinės mokyklos lietuvių kalbos ir literatūros mokytoju, gyveno Biržų m.

kaltinamas nusikaltimo, numatyto Lietuvos TSR BK 68 str. 1 d. padarymu.

Teisminė kolegija, išnagrinėjusi bylą,

N u s t a t ė

Teisiamasis J. Laucė 1963 m. -1969 m. laikotarpyje parašė 4 tomų 1127 pal. antitarybinį kūrinį, pavadintą "Žaizdre", kuriame skleidžia žinomai melagingus prasimanymus, žeminančius tarybinę valstybinę ir

visuomeninę santvarką. Šį kūrinį J.Laucė davė skaityti savo žmonai R.Laucienei, giminaičiams G. Dundai ir P.Biraitei. 1971 m. J.Laucė siekė kūrinį išleisti JAV ir kūrinio ištraukas 6-7 laiškuose pasiuntė JAV gyvenančiam savo broliui K.Laucei.

Teisme J.Laucė paaiškino, kad jis neturėjo tikslo parašyti ir platinti kūrinį, kuriame šmeižiama tarybinė valstybinė ir visuomeninė santvarka. Jis siekęs parašyti "opozicinį" literatūrinį kūrinį, kuriame neigiamo herojaus akimis pavaizduoti aprašomus įvykius. Kūrinio antitarybinį pobūdį jis pilnai supratus tikslai po to, kai buvo patrauktas baudžiamojon atsaikomybėn. Išleisti kūrinį siekęs pirmiausia Tarybų Lietuvoje, o po to - JAV. Ištraukas iš kūrinio siuntęs broliui į JAV, ne jų išspausdinimo tikslu, bet norėdamas supažindinti brolių su savo kūryba.

Tačiau tokie teisiomojo paaiškinimai neatitinka bylos duomenims.

Pats faktas, kad kūrinį "Žaizdre" parašė J. Laucė, įrodytas kūrinio rankraščių ir atspausdintų mašinėle bei įrištų tomų poėmiu, grafinės ekspertizės išvados duomenimis /b.l.9, 231/, liudytojų R.Laucienės, G. Dundos ir kt. parodymais.

J.Laucės kūrinys "Žaizdre" - politinė kronika arba reportažas, vaizduojantis Tarybų valdžios atkūrimo

336

Lietuvoje 1940 m. bei pokario metų įvykius. Jame tendencingai, iš nacionalistinių-šovinistinių pozicijų pavaizduotas ir įvertintas paskutinių dviejų-trijų dešimtmečių lietuvių tautos istorinio ir politinio gyvenimo kelias. Įvykių pavaizdavimas iliustruotas daugybe šmeižtiškų prasimanymų ir istorinių įvykių klasto jimo, kuriais siekiama pažeminti tarybinę valstybinę ir visuomeninę santvarką.

J. Laucė savo kūrinyje pavaizdavo smetoninės kariuomenės puskarininkio Vytauto Norkaus gyvenimą. Atkūrus Tarybų valdžią Lietuvoje V. Norkus tampa tarybinės armijos kariu, tačiau prasidėjus karui, jis pereina į priešo pusę, uoliai talkininkauja vokiškiesiems okupantams kovoti prieš Tarybinę Armiją, pasireiškia aršiu Tarybų valdžios priešu. Pokario metais V. Norkus įstoja į ginkluotą nacionalistinių banditų gaują ir kovoja prieš tarybų valdžią. Vėliau, suimamas, atlieka bausmę, tačiau ir po to lieka nuožmus tarybinės santvarkos priešu.

Aprašydamas V. Norkaus gyvenimą J. Laucė jo samprotavimais bei savo pačio komentaramis Tarybų valdžios atkūrimą Lietuvoje pavaizduoja kaip TSRS įvykdytą prievartos akciją, pateisina kovą prieš tarybų valdžią., susikūrusius okupacijos metais savisaugos batalijonus parodo kaip istorinę būtinybę, padiktuoją Lietuvos laisvės interesų.

Ypač panegiriškai J. Laucė parodo pokario metų buržuazinio-nacionalistinio pagrindžio veiklą. Buržuazinius nacionalistus, padariusius kruvinus nusikaltimus prieš lietuvių tautą, jis pavaizduoja kaip kovotojus už Lietuvos laisvę, patriotus, taurius asmenis. Gi tarybiniai žmonės, valdžios atstovai, o ypač liaudies gynėjai parodomi kaip tautos išdavikai, amoralūs asmenys. Pačia didžiausia blogybe autorius laiko rusų tautybės žmonių buvimą Tarybų Lietuvoje ir juos pavaizduoja kaip okupantus.

Taigi, visumoje J. Laucės kūrinys - tai politinis paskvilis, kuriame apibendrintai išreikšta daugybė šmeižtiškų prasimanymų, žeminančių tarybinę valstybinę ir visuomeninę santvarką.

Kūrinio "Žaizdre" antitarybinis, šmeižtiškas pobūdis yra pakankamai ryškus iš jo turinio. Pateikus jį leidyklai "Vaga" autorius 1969 m. gruodžio mėn. 8 d. gavo aiškų atsakymą apie kūrinio idėjinį ir meninį nevertingumą. Liudytojas K. Ambrazas, literatūros kritikas ir mokslininkas, kuris recenzavo kūrinį, parodė, jog J. Laucės kūrinys - neturintis meninės vertės antitarybinis traktatas, kurio teksai pobūdis tiesiogiai išplaukia iš kūrinio teksto. Asmenys, kuriems pats J. Laucė davė skaityti kūrinį - R. Laucienė, G. Dunda, P. Biraitė taip pat vertino kūrinį kaip antitarybinį.

Nežiūrint to, J. Laucė nenusiuntė jo platinti ir 1971 m. šio kūrinio ištraukas siuntė broliui K. Laucei, gyvenančiam JAV.

Taigi, J. Laucės tvirtinimas, jog jis nesupratęs savo kūrinio pobūdžio, neatitinka tikrovės.

Teisiamasis J. Laucė parengtinio tardymo metu parodė, kad jis norėjo savo kūrinį išleisti JAV. (b.l. 46). Liudytoja E. Kričalienė teisme parodė, kad ji 1969 m. pabaigoje ir 1970 m. pradžioje buvo JAV, kur buvo susitikusi teisiamojo broli K. Laucę ir šis kalbėjęs apie tai, kad teisiamasis tarėsi su juo dėl kūrinio išleidimo JAV. Nustatyta, kad J. Laucė 1970 m. - 1971 m. išsiuntė į JAV savo broliui 6-7 laiškus su ištraukomis iš kūrinio. Laiškus jis išmetė įvairiuose TSRS miestuose ir juose nurodė netikrus siuntėjo adresus (b.l. 273).

Šie faktai rodo, jog teisiamasis J. Laucė platino savo kūrinį ir siekė jį išleisti JAV.

Tardymo metu ir teisme J. Laucė parodė, kad kūrinį "Žaizdre" jis parašė ir norėjo išleisti Tarybų Lietuvoje bei užsienyje, siekdamas išgarsėti kaip rašytojas-novatorius, rašytojas-opozicionierius, siekdamas originaluma literatūroje, o taip pat gauti honorarą. Ši J. Laucės versija niekuo nepareigta. Be to, teisiamasis savo kūrinį buvo pateikęs leidyklai "Vaga". Taigi, šie faktai rodo, kad kūrinio parašymu bei jo platinimu J. Laucė nesiekė pakirsti ar susilpninti Tarybų valdžią ir neskaitino daryti itin pavojingus valstybinius nusikaltimus. Todėl jo veikoje nėra nusikaltimo, numatyto Lietuvos TSR BK 68 str. 1 d., sudėties. Tačiau parašydamas

ir platindamas šmeižtiško pobūdžio antitarybinį kūrinių karjerizmo ir pralobimo tikslu, teisiamasis J. Laučė padarė nusikalstamą veiką, numatytą Lietuvos TSR BK 199¹ str. Kodėl pagal šį įstatymą jis ir privalo atsakyti.

Teismas konstatuoja, kad J. Laučė įvykdė pavojingą nusikaltimą. Jo asmenybę charakterizuoja tai, kad Didžiojo Tėvynės karo metais jis perėjo į priešų pusę ir talkininkavo fašistiniams okupantams kovoti prieš Tarybinę Armiją, pėkario metais slapstėsi nuo tarybų valdžios organų ir palaikė ryšius su buržuaziniais nacionalistiniais pagrindžiu. Vėliau baigė aukštąjį mokslą ir ilgus metus nepriekaištingai dirbo pedagogu.

Šios aplinkybės priimtinos dėmesin skiriant J. Laučei bausmę.

Vadovaudamasi Lietuvos TSR BPK 331, 333 str. str., Teisminė Kolegija

N U S P R E N D Ė

L A U Č Ė Jona, Kesto s. pripažinti kaltu pagal Lietuvos TSR BK 199¹ str. ir nuteisti jį 2 /dvejais/ metais laisvės atėmimo. Bausmę atlikti bendroje režimo patalose darbu kolonijoje ir jos pradžia skaičiuoti nuo 1971 m. liepos 17 d.

Daiktinius įrodymus - kūrinius "Žaidre" egzempliorių bei laišką - saugoti kartu su bandžiamąja byla, rankraštinę medžiagą ir kitus kūrinių egzempliorius - sunaikinti.

Priteisti iš Laurės Jono, Kosto s. teisno išlaidas į valstybės pajamas 45 rub. 85 kop.

Nusprendis galutinis ir kasacinis tvarka nesukomunicuojamas.

Pirminkaujantis: /pas./ J. MISIŪNAS

Liaudies teisėjai: (pas.) I. L. GRIGALAVIČIENĖ

Nuorašas tikras:

Teismo narys: /J. MISIŪNAS/

SM.